

MOTERIŠKUMO IDEOLOGIJOS SĄSAJOS SU PAAUGLIŲ MERGINŲ DEPRESIŠKUMU, SAVĖS VERTINIMU IR SUBJEKTYVIU PASITENKINIMU GYVENIMU

Rasa Erentaitė¹, Oksana Malinauskienė

Mykolo Romerio universitetas, Lietuva

Santrauka. Mokslinė problema. Tyrimai rodo, kad kai kurie paauglių merginų perimamos moteriškumo sampratos aspektai gali būti nepalankūs jų psichikos sveikatai, t. y. būti susiję su aukštesniais psichologinių sunkumų ir žemesniais gerovės rodikliais. Tačiau lieka neaišku, kiek tai aktualu vėlyvojoje paauglystėje, kokie psichologinių sunkumų ir gerovės rodikliai yra susiję su moteriškumo ideologija bei kiek šie ryšiai svarbūs Lietuvos kontekste. **Tikslas.** Šiame darbe siekiama nustatyti paauglių moteriškumo ideologijos dimensijų (sudaiktinančio santykio su kūnu ir neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose) bei merginų depresiškumo, savęs vertinimo ir subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu vėlyvojoje paauglystėje sąsajas. **Metodai.** Tiriamųjų imtį sudarė 146 merginos, besimokančios 10–11 klasėse (amžius $M=16,71$; $SD=0,64$). Tiriamosios užpildė Paauglių moteriškumo ideologijos skalę (Tolman, Porche, 2000), Rosenbergo savęs vertinimo skalę (Rosenberg, 1965), Epidemiologinių tyrimų centro Depresiškumo skalę vaikams (Faulstich, Carey, Ruggiero, Enyart, Gresham, 1986) ir Subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu skalę (Pavot, Diener, 1993). **Rezultatai.** Tyrimo rezultatai atskleidė: tiek kūno sudaiktinimas, tiek neautentiškumas santykiuose turi sąsają su tirtais psichologinių sunkumų ir gerovės rodikliais. Aukštesni kūno sudaiktinimo įverčiai susiję su aukštesniu merginų depresiškumu, žemesniu savęs vertinimu bei mažesniu pasitenkinimu gyvenimu. Aukštesni neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose įverčiai susiję su aukštesniu depresiškumu bei žemesniu savęs vertinimu, o su pasitenkinimu gyvenimu tiesioginių ryšių nerasta. **Išvados.** Tyrime analizuotų moteriškumo ideologijos aspektų internalizavimas yra susijęs su aukštesniu paauglių merginų depresiškumu, žemesniu savęs vertinimu ir mažesniu pasitenkinimu gyvenimu bei leidžia paaiškinti nuo 15 iki 28 proc. tirtų psichologinių sunkumų ir gerovės rodiklių sklaidos.

Pagrindiniai žodžiai: moteriškumo ideologija, psichikos sveikata, paauglystė.

¹ Adresas susirašinėjimui: Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, el. paštas: rasae@mruni.eu.

Tyrimai rodo, kad paauglystėje merginos pasižymi prastesniais kai kurių psichikos sveikatos rodiklių įverčiais nei jų bendraamžiai vaikinai. Psichikos sveikata – bendrosios sveikatos dalis, apimanti pozityvius ir negatyvius psichinio funkcionavimo aspektus (Korkeila, 2000). Pozityvūs psichikos sveikatos aspektai suprantami kaip gerovė, nepalankių aplinkos sąlygų ar patirčių įveika, gebėjimas nepalankiomis sąlygomis išvengti psichologinių sunkumų ar sutrikimų, o negatyvieji aspektai suprantami kaip psichikos sunkumai, simptomai ir sutrikimai (Korkeila, 2000). Iš negatyviųjų psichikos sveikatos rodiklių ypač akcentuojamas aukštesnis merginų depresiškumas (Ge, Conger, Elder, 2001; Hankin, Abramson, Moffitt, Silva, McGee, Angell, 1998; Malinauskienė, Žukauskienė, 2004; Nolen-Hoeksema, Girgus, 1994). Pagal savęs vertinimą, vieną iš pozityviųjų psichikos sveikatos rodiklių (Korkeila, 2000), paauglių merginų rezultatai taip pat dažnai prastesni – jų savęs vertinimas žemesnis nei bendraamžių vaikinių (Birndorf, Ryan, Auinger, Aten, 2005; Kling, Hyde, Showers, Buswell, 1999; Malinauskienė, Žukauskienė, 2004; Rosenberg, Simmons, 1975).

Bandant paaiškinti paauglių psichikos sveikatos ypatumus, be įvairių biologinių, emocinių bei kognityvinių rizikos veiksnių atkreipiamas dėmesys ir į lyties socializacijos veiksnius, su kuriais paaugliai bręsdami susiduria savo kultūriniame kontekste (Hyde, Mezulis, Abramson, 2008; Slater, Guthrie, Boyd, 2001; Wichstrom, 1999). Randama tiek internalizuotų moteriškumo, tiek vyriškumo sampratų sąsajų su įvairiais psichikos sveikatos rodikliais (pvz., Choi, Kim, Hwang, Heppner, 2010; Johnson, McNair, Vojick, Congdon, Monacelli, Lemont, 2006), tačiau bendrai moteriškumo ir vyriškumo konstruktai literatūroje apibūdinami kaip labai skirtingi bei dažniausiai analizuojami atskirai. Dėl šios priežasties straipsnyje apsiribosime tik moteriškumo konstrukto ir jo sąsajų su svarbiais merginų psichikos sveikatos rodikliais aptarimu.

Vis daugėja duomenų, kad nuolatinis siekis atitikti kai kuriuos visuomenėje įsitvirtinusios moteriškumo sampratos elementus yra susijęs su prastesne merginų ir moterų psichikos sveikata: aukštesniu depresiškumu (Aube, Fichman, Saltaris, Koestner, 2000; Jack, Dill, 1992; Wichstrom, 1999), žemesniu savęs vertinimu (Choma, Visser, Pozzebon, Bogaert, Busseri, Sadava, 2010; Huselid, Cooper, 1994), didesniu polinkiu valgyti ir seksualiniams sunkumams (Fredrickson, Roberts, 1997), žemesniu bendru pasitenkinimu gyvenimu (Mercurio, Landry, 2008). Kai kurios šių

sąsają aptinkamos jau paauglystėje (Impett, Sorsoli, Shooler, Henson, Tolman, 2008; Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Kita vertus, kol kas moteriškumo sampratos bei paauglių merginų psichikos sveikatos rodiklių sąsajos nepakankamai ištirtos psichologijos mokslinėje literatūroje, o paskelbtų kiekybinių tyrimų rezultatai nėra vienareikšmiai (Aube et al., 2000; Priess, Lindberg, Hyde, 2009).

Sutariama, jog socialinės lyties bei su lytimi siejamų socialinių vaidmenų tyrinėjimas paauglystėje yra normatyvinio raidos proceso dalis (Clemans, DeRose, Graber, Brooks-Gunn, 2010). Socialinė lytis (angl. *gender*) apibrėžiama kaip socialinių-kultūrinių sampratų ir elgesio būdų visuma, nustatanti bei įtvirtinanti tai, kas laikoma tinkamu vienai ar kitai lyties kategorijai (West, Zimmerman, 1987). Socialinė lytis apima ir normatyvines moteriškumo bei vyriškumo sampratas. Paaugliai tiek artimos aplinkos (tėvų, bendraamžių), tiek platesnio socialinio konteksto (žinia-sklaidos, populiariosios kultūros) yra skatinami atitikti normatyvinę lyties sampratą ir pateisinti su ja susijusius lūkesčius (Clemans, DeRose, Graber, Brooks-Gunn, 2010; Hill, Lynch, 1983; Egan, Perry, 2001; Striepe, Tolman, 2003; Wichstrom, 1999).

Kaip paaiškinti, kad normatyvinis lyties socializacijos procesas, turintis palengvinti prisitaikymą paauglystėje, bent iš dalies siejamas su prastesne merginų psichikos sveikata? Atsakant į šį klausimą, svarbu nagrinėti vakarietiškos moteriškumo sampratos turinį. Kai kurios savybės ir vaidmenys, kuriuos merginos turėtų perimti ir vystyti pagal normatyvinę moteriškumo sampratą, visų pirma, yra kultūriškai nuvertinami (Slater, Guthrie, Boyd, 2001), o antra – skatina emocinį ir kognityvinį pažeidžiamumą tam tikriems psichologiniams sunkumams (Jack, Dill, 1992). Trumpai apžvelgsime moteriškumo sampratą, jos teorinius ir operacionalizacijos ypatumus, svarbius merginų ir moterų psichikos sveikatos tyrimų kontekste.

MOTERIŠKUMO SAMPRATA IR JOS POKYČIAI PSICHOLOGINIUOSE TYRIMUOSE

Moteriškumas pačia plačiausia prasme yra tai, kas konkrečiame kultūriniame kontekste siejama su buvimu moterimi. Vakarietiškose

kultūrose vyrauja įsitikinimas, kad moteriška mergina turi būti maloni, besirūpinanti kitų jausmais, emocionali, jautri, paklusni, o kalbant apie išvaizdą – liekna, grakšti ir daili (Blakemore, Berenbaum, Liben, 2009; Levant, Richmond, Cook, House, Aupont, 2007; Mahalik, Morray, Cooney-Femiano, Ludlow, Slattery, Smiler, 2005). Nors dažniausiai apibūdinamas panašiai, vis dėlto moteriškumo sąvokos turinys nėra fiksuotas, kinta pagal kultūrinį kontekstą ir pasirinktą teorinę perspektyvą. Skirtingais laikotarpiais ir iš skirtingų perspektyvų psichologijos mokslinėje literatūroje moteriškumas buvo suprantamas ir kaip tam tikri bruožai (Bem, 1981; Bem, Martyna, Watson, 1976), ir kaip nuostatos (Galambos, Petersen, Richards, Gitelson, 1985) ar ideologijos (Tolman, Porche, 2000; Levant, Richmond, Cook, House, Aupont, 2007), ir kaip daugiamatis konstruktas, apimantis tiek bruožus, tiek nuostatas, tiek elgesį (Spence, 1993; Liben, Bigler, 2002). Moterų psichikos sveikatos tyrimų kontekste svarbiausia išsiaiškinti moteriškumo, kaip ekspresinių bruožų, ir moteriškumo ideologijos sampratų skirtumus bei sąsajas.

Vieną psichologijos tyrimuose dažniausiai vartotų moteriškumo sampratų suformulavo S. L. Bem praėjusio amžiaus antroje pusėje (Bem, 1981; Bem, Martyna, Watson, 1976). Moteriškumą ji apibrėžė kaip atskirą konstruktą ir nusakė jį ekspresiniais bruožais – jausmingumu, užuojauta, paguoda aplinkiniams, jautrumu kitų poreikiams, švelnumu ir kt. S. L. Bem išskirti moteriškumo bruožai atspindi orientaciją į tarpasmeninius santykius, rūpinimąsi kitų gerove ir harmonija santykiuose (Bem, Martyna, Watson, 1976). Naudodamiesi šiuo moteriškumo apibrėžimu, dalis tyrėjų nustatė, kad stipriai išreikšti ekspresiniai bruožai susiję su didesniu polinkiu į emocinius sunkumus ir bendrai prastesniu psichosocialiniu prisitaikymu (Johnson et al., 2006; Wichstrom, 1999). Kita vertus, empiriniai duomenys prieštaringi, o atliktos metaanalizės stipraus ryšio tarp moteriškumo, kaip ekspresinių bruožų, ir psichikos sveikatos nepatvirtino (Whitley, 1985).

Vis dėlto šios išvados ir bendrai moteriškumo, kaip ekspresinių bruožų, samprata buvo kritikuojamos. Visų pirma, pastebėta, jog S. L. Bem pasiūlytas bruožų rinkinys apima tik socialiai pageidaujamus orientacijos į tarpasmeninius santykius aspektus, kurie padeda palaikyti harmoningus artimus santykius ir nėra susiję su psicholiniais sunkumais, o probleminiai orientacijos į santykius aspektai nepatenka į šią moteriškumo sampratą (Aube et al., 2000). S. L. Bem koncepcija buvo kritikuojama

ir kaip matuojanti ne platų bei daugiamatį moteriškumo konstruklą, o tiesiog pageidaujamus ekspresinius bruožus, kurie taip ir turėtų būti įvardijami (Spence, 1993). Dėl šių apribojimų apibrėžiant bei matuojant moteriškumo konstruklą buvo suabejota ir išvada, kad moteriškumas ir psichikos sveikatos rodikliai, tokie kaip depresiškumas, nėra susiję, teigiant, kad minėta išvada yra ne apie moteriškumo, o apie ekspresinių bruožų ir depresiškumo nesusietumą (Aube et al., 2000).

Moteriškumo, kaip ekspresinių bruožų sampratos, bei moteriškumo ir psichikos sveikatos sąsajų kritika paskatino tyrėjus ieškoti kitokių socialinės lyties konceptualizacijos ir operacionalizacijos būdų. Naujas postūmis psichologiniams šios srities tyrimams atsirado pasiūlius moteriškumo ideologijos sąvoką. Moteriškumo ideologiją galima apibrėžti kaip tam tikroje visuomenėje dominuojantį supratimą apie moteriai prideramą elgesį, savybes, tapatumą, tinkamus emocijų ir poreikių išraiškos būdus (Tolman, Porche, 2000). Moteriškumo ideologijos sampratoje akcentuojamas normatyvinis socialinės lyties pobūdis: socializacijos procese merginos turėtų perimti ne bet kokį, o normatyvinį moters lyties vaidmenį, įgyti tik moteriai tinkamomis laikomas savybes ir elgesio būdus.

Toks apibrėžimas siejasi ir su plačia tarpdisciplininė ideologijos samprata, kurią, susistemines daugelį vartojamų ideologijos apibrėžimų, pateikė M. B. Hamiltonas (1987): „Ideologija – tai normatyvinių ir laikomų faktinėmis idėjų, įsitikinimų ir nuostatų sistema, padedanti išlaikyti, skatinti ar įgyvendinti tam tikro pobūdžio socialinius santykius ir susitarimus, ir/arba pateisinti tam tikrus elgesio būdus“ (p. 38). Atitinkamai moteriškumo ideologija irgi nėra neutralus ar natūralus savybių rinkinys, o greičiau nuostatos ir praktikos, kurios padeda išlaikyti esamus lyčių galios skirtumus, įtvirtina lyčių nelygybę visuomenėje (Tolman, Porche, 2000). Dominuojančioje moteriškumo ideologijoje socialiai priimtinau įtvirtinamas toks santykių pobūdis, kuris padeda išlaikyti patriarchalinę socialinę struktūrą (Tolman, Porche, 2000).

Moteriškumo ideologija yra platesnė ir daugiau aspektų apimanti sąvoka, nei ankstesnė moteriškumo, kaip ekspresinių bruožų, samprata. Pavyzdžiui, R. Levantas ir kolegos (2007) išskyrė penkis plačius moteriškumo ideologijos elementus: stereotipinę išvaizdą ir veiklą, priklausomybę nuo kitų, rūpinimąsi kitais, emocingumą, skaistumą. Šie konstruktai apima tiek socialiai pageidaujamas, tiek ne taip palankiai vertinamas savybes, nuostatas ar elgesį. Vis dėlto šiuolaikiniuose moteriškumo

ideologijos ir psichikos sveikatos sąsajų tyrimuose dažniausiai nagrinėjami ne socialiai pageidaujami, o probleminiais laikomi moteriškumo aspektai. Tai būdinga ir paauglių moteriškumo ideologijos sampratai, kurią pristatė D. L. Tolman ir kolegės (Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006).

MOTERIŠKUMO IDEOLOGIJA PAAUGLYSTĖJE

Jau anksčiau pastebėta, kad paauglystėje, keičiantis fizinei išvaizdai, jaučiamas vis didesnis spaudimas atitikti visuomenėje vyraujančią socialinės lyties sampratą (Hill, Lynch, 1983). D. L. Toman ir M. V. Porche (2000) teigimu, paauglystėje didžiausią spaudimą atitikti socialinį lyties vaidmenį merginos jaučia dviejose srityse. Pirma, vyraujanti moteriškumo ideologija numato tam tikrą merginų santykį su savo kūnu. Vakarų visuomenėse paplitęs sudaiktinantis požiūris į moterį, kai jos kūnas, kūno dalys ar seksualinės funkcijos suvokiamos kaip instrumentai, atsiejamos nuo asmenybės ir psichinio gyvenimo bei traktuojamos kaip reprezentuojančios moterį (APA, 2010; Calogero, Jost, 2011). Veikiamas sudaiktinimo, formuojasi ir merginų požiūris į save. Pasak B. L. Fredrickson ir T. A. Roberts (1997), pačios merginos palaipsniui internalizuoja nuolatinį sudaiktinimą iš išorės, tarsi perima trečiojo asmens perspektyvą ir, galvodamos apie save, labiau rūpinasi tuo, kaip atrodo, o ne kaip jaučiasi (Calogero, Jost, 2011). Perėmusios sudaiktinantį požiūrį merginos pradeda nuolat stebėti save iš šalies ir vertinti, kiek jų kūnas atitinka visuomenėje vyraujančią idealaus, grakštaus, liekno moters kūno įvaizdį (Fredrickson, Roberts, 1997).

Antroji sritis, susijusi su moteriškumo ideologija, – paauglių merginų santykiai su aplinkiniais (Tolman, Porche, 2000). Vyraujanti moteriškumo samprata apibrėžia moteris kaip vengiančias konfliktų, slopinančias pyktį, visada malonias, paslaugas, vengiančias negatyvių reakcijų (Blakemore, Berenbaum, Liben, 2009; Hill, Lynch, 1983). Kadangi konfliktai, pyktis, neigiamos emocijos – neišvengiama kasdienio gyvenimo dalis, norėdamos išlikti moteriškos merginos turi savyje slopinti tikruosius jausmus, o aplinkiniams pateikti tik tą elgesį ir tuos jausmus, kurie visuomenėje laikomi moteriškais. Taip merginos praranda autentiškumą (Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006), kitaip tariant, „praranda balsą“ (Harter,

Marold, Whitesell, Cobbs, 1996) arba nutyli savąjį Aš (Jack, Dill, 1992). Neautentiškas elgesys pasireiškia tuo, kad individui kitų žmonių poreikiai tampa svarbesni už savo (Cramer, Gallant, Langlois, 2005). Moterys tiki, kad bus mylimos tik tada, kai sugebės patenkinti kitų žmonių poreikius, o ne tada, kai parodys tikruosius norus ir jausmus (Thompson, 1995). Paprastai savo netikrąjį Aš paaugliai apibūdina kaip „nutylėjimą to, ką iš tikrųjų galvoji“, „sakymą to, ką manai, kad kiti norėtų išgirsti“, „savo tikrosios nuomonės nutylėjimą“ (Harter, Marold, Whitesell, Cobbs, 1996).

Taigi minėti du konstruktai – sudaiktinantis požiūris į savo kūną bei neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose – ir sudaro tai, ką D. L. Tolman su kolegomis įvardijo kaip paauglių moteriškumo ideologiją. Naujaisiuose tyrimuose šie konstruktai siejami su paauglystėje merginoms kylančiais psichologiniais sunkumais (Grabe, Hyde, Lindberg, 2007; Impett, Sorsoli, Schooler, Henson, Tolman, 2008; Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006; Theran, 2009).

PAAUGLIŲ MOTERIŠKUMO IDEOLOGIJA IR PSICHOLOGINIŲ SUNKUMŲ BEI GEROVĖS RODIKLIAI

Pirmoji paauglių moteriškumo ideologijos dimensija – sudaiktinantis santykis su kūnu – siejama su aukštesniu depresiškumu bei žemesniu savęs vertinimu (Grabe, Hyde, Lindberg, 2007; Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). E. A. Impett ir kolegos (2011) atliko penkerius metus trukusį tyrimą ir nustatė, kad merginų, kurios būdamos 13–14 metų sudaiktina savo kūną, savęs vertinimas yra žemesnis, o depresiškumo įverčiai aukštesni tiek ankstyvojoje paauglystėje, tiek po penkerių metų. Sh. Grabe ir bendraautorių (2007) tyrimas taip pat atskleidė tiesioginį ryšį tarp savo kūno sudaiktinimo ir depresiškumo. D. L. Tolman ir kolegų (2006) tyrime paauglės (12–15 m.), kurios labiau sudaiktino savo kūną, taip pat buvo depresiškesnės.

Su prastesne merginų psichikos sveikata siejama ir antroji paauglių moteriškumo ideologijos dimensija – neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose, bet jos sąsajos su atskirais rodikliais patvirtintos ne visais tyrimais. D. L. Tolman ir kolegų (2006) tyrime su 6–8 klasių paauglėmis numatant depresiškumą svarbus buvo tik kūno sudaiktinimas.

Ankstesniame D. L. Tolman ir M. V. Porche (2000) tyrime neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose ryšiai su aukštesniu depresiškumu ir žemesniu savęs vertinimu buvo kiek silpnesni nei kūno sudaiktinimo atveju, ypač jaunesnių merginų pogrupyje.

Bendrai galima pastebėti: nors moteriškumo ideologijos koncepcija tyrimuose, aiškinančiuose merginų psichologinius sunkumus, pradėta taikyti palyginti neseniai, kol kas šia koncepcija paremtuose tyrimuose pateikiami nuoseklesni rezultatai, nei ankstesne moteriškumo kaip ekspresinių bruožų samprata paremtuose tyrimuose. Svarbu ir tai, jog šie tyrimai jau turi tam tikrą pagrindą – prieš porą dešimtmečių ir vėliau atliktus savęs sudaiktinimo (Grabe, Hyde, Lindberg, 2007; Fredrikson, Roberts, 1997) bei „balso praradimo“ (Aube et al., 2000; Gratch, Basset, Attra, 1995; Cramer, Gallant, Langlois, 2005; Harter, Marold, Whitesell, Cobbs, 1996; Jack, Dill, 1992; Thompson, 1995) tyrimus, kurie, nors ir nesiejo šių konstruktyvų tarpusavyje bei ne visada siejo juos su socialine lytimi, bet rado panašius jų ryšius su psichologinių sunkumų rodikliais, ypač su depresiškumu, kaip ir naujieji moteriškumo ideologijos tyrimai.

Kita vertus, moteriškumo ideologijos tyrimai kol kas nėra gausūs ir ne visi aspektai yra aiškūs atsakant į klausimą, ar galima merginų psichikos sveikatos sunkumus iš dalies paaiškinti moteriškumo ideologijos dimensijomis. Konkrečiai – aktualūs paauglių amžiaus, tiriamų psichologinių sunkumų ir gerovės rodiklių bei tarpkultūrinės validacijos klausimai.

Pirma, tęstiniu tyrimu su 13–14 m. paauglėmis, stebint pokyčius per penkerius metus, nustatyta, kad merginos vis mažiau sudaiktina savo kūną, kartu auga jų savęs vertinimas, o depresiškumas mažėja (Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011). Taip pat pastebėta, kad pereinamos iš ankstyvosios į vėlyvąją paauglystę merginos tampa vis autentiškesnės, daugiau dėmesio skiria savo jausmams ir norams bei atviriau išreiškia juos bendraudamos su kitais (Impett, Sorsoli, Schooler, Henson, Tolman 2008). Tuo remiantis galima manyti, jog vėlyvojoje paauglystėje aptariamos moteriškumo ideologijos dimensijos tampa mažiau išreikštos ir ne tokios svarbios aiškinant merginų psichologinius sunkumus. Kita vertus, kai kurių tyrimų duomenys rodo, kad paauglių elgesio lankstumas ir kritiškumas lyčių stereotipų atžvilgiu iš pradžių didėja, o vėliau, vėlyvojoje paauglystėje, vėl mažėja (Alfieri, Ruble, Higgins, 1996), t. y. paaugliai tam tikrą laiką vis mažiau laikosi lyčių stereotipų, o vėlyvojoje paauglystėje jų stereotipiškumas socialinės lyties atžvilgiu sustiprėja.

Remiantis šiais duomenimis galima manyti, jog moteriškumo ideologija aktuali ir vėlyvojoje paauglystėje, todėl šiame laikotarpyje svarbu tirti ir moteriškumo ideologijos sąsajas su psichikos sveikata.

Antra, tiriant tiek sudaiktinimo, tiek neautentiškumo santykiuose sąsajas su psichikos sveikata, depresiškumas analizuojamas plačiau (Impett, Sorsoli, Schooler, Henson, Tolman 2008; Theran, 2009; Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Taigi dažniausiai apsiribojama tradicinio psichologinių sunkumų rodiklio – depresiškumo – sąsajų su minėtais konstruktais nagrinėjimu ir rečiau įtraukiami gerovės rodikliai. A. E. Mercurio ir L. J. Landry (2008) pažymi, jog į šios srities tyrimus reikėtų įtraukti ir gerovės kintamuosius – savęs vertinimą bei subjektyvų pasitenkinimą gyvenimu. Tyrimas jaunų suaugusiųjų imtyje rodo, kad moteriškumo ideologijos dimensijos gali būti susijusios ir su bendru moterų pasitenkinimu gyvenimu (Mercurio, Landry, 2008), bet paauglystėje šie ryšiai iki šiol nebuvo tyrinėti. Trečia, paauglių moteriškumo ideologija tyrinėjama beveik išimtinai JAV merginų imtyse, trūksta aptariamų ryšių įvertinimo skirtinguose kultūrinuose kontekstuose. Tyrimų, kurie nagrinėtų moteriškumo ideologijos sąsajas su minėtais paauglių psichikos sveikatos rodikliais Rytų ar Vidurio Europoje, taip pat ir Lietuvoje, nėra atlikta. Tačiau žinoma, kad Lietuvoje vyrai labiau patenkinti savo kūnu, nei moterys (ypač jaunesnio amžiaus), kurios nerimauja dėl savo svorio, kūno formų ar tam tikrų kūno sričių (Miškinytė, Bagdonas, 2010). Lietuvos paauglės paprastai be pagrindo mano sveriančios per daug ir jau nuo 13–15 metų ima laikytis dietos (Jankauskienė, Kardelis, 2002). Aiškus ir vyresnių paauglių merginų idealios moters (atsižvelgiant į ūgį ir svorį) vaizdas: vidutinė paauglė norėtų būti 172 ± 3 cm ūgio ir 53 ± 4 kg svorio (Jankauskienė, Kardelis, 2002). Lietuvos merginoms bei moterims išorė yra svarbi ir dažnai save jos vertina pagal fizinę išvaizdą (Jankauskienė, Kardelis, 2002; Miškinytė, Bagdonas, 2010). Remiantis šiais duomenimis galima daryti prielaidą: aptarta paauglių moteriškumo ideologija tam tikru mastu aktuali ir Lietuvos paauglėms, todėl svarbu tirti, kaip tai susiję su jų psichikos sveikata.

Taigi šio straipsnio **tikslas** – nustatyti paauglių moteriškumo ideologijos dimensijų (sudaiktinančio santykio su kūnu ir neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose) sąsajas su paauglių depresiškumu, savęs vertinimu ir subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu. Keliamos šios hipotezės: 1) sudaiktinantis santykis su savo kūnu teigiamai susijęs su merginų

depresiškumu ir neigiamai – su merginų savęs vertinimu bei subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu; 2) neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose teigiamai susijęs su depresiškumu ir neigiamai – su savęs vertinimu bei subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu; 3) paauglių moteriškumo ideologija leidžia paaiškinti reikšmingą dalį merginų depresiškumo, savęs vertinimo bei subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu sklaidos.

METODIKA

Tiriamieji

Darbe analizuojami mūsų tyrime dalyvavusių 146 merginų duomenys. Vyresnės paauglės kartu su bendraamžiais vaikiniais dalyvavo lyties identifikacijos ir psichosocialinio prisitaikymo sąsajų tyrime (N=290). Moteriškumo ideologijos klausimyną pildė tik merginos ir straipsnyje analizuojami tik jų duomenys. Tyrime dalyvavusių merginų amžiaus intervalas nuo 15 iki 18 metų (M=16,71; SD=0,64), dešimtokės (N=69) ir vienuoliktokės (N=77). Pusė merginų – gimnazijos, kita pusė – pagrindinės mokyklos moksleivės. Tyrimas atliktas keturiose Marijampolės miesto ir rajono mokyklose: vienoje miesto gimnazijoje, dviejose miesto pagrindinėse mokyklose bei vienoje kaimo pagrindinėje mokykloje. Tyrimo imčiai sudaryti taikyta patogioji atranka.

Įvertinimo būdai

Moteriškumo ideologija. Moteriškumo ideologijai išmatuoti naudota Paauglių moteriškumo ideologijos skalė (angl. *Adolescent Femininity Ideology Scale* – (AFIS); Tolman and Porche, 2000). Klausimynas remiasi paauglių savistata ir apima du moteriškumo ideologijos aspektus: neautentiškumą tarpasmeniniuose santykiuose ir sudaiktinantį santykį su kūnu. Raštu gavus autorių leidimą versti ir naudoti klausimyną, atlikti du nepriklausomi vertimai į lietuvių kalbą (profesionalios vertėjos ir psychologės), kurių pagrindu parengta lietuviška klausimyno versija atgalinio vertimo būdu buvo palyginta su originalu. Klausimyno lietuviškos versijos dviejų faktorių struktūra patvirtinta 555 paauglių merginų imtyje (Erentaitė, 2011).

Šio klausimyno sudaiktinančio santykio su kūnu subskalė (angl. *Objectified Relationship with Body*) atspindi, kiek paauglė yra linkusi žiūrėti

į savo kūną, kaip į nuolat išoriškai stebimą ir vertinamą objektą. Skalės teiginių pavyzdžiai: „Man labiau rūpi, kaip atrodo mano kūnas, nei kaip aš fiziškai jaučiuosi“, „Jaučiuosi gerai žiūrėdama į bet kurią savo kūno dalį“ (skaičiuojant teiginys vertinamas atvirkščiai). Kiekvienas teiginys vertinamas 6 balų skale: nuo 1 (*visiškai nesutinku*) iki 6 (*visiškai sutinku*). Bendras skalės įvertis, apskaičiuojamas kaip visų teiginių įverčių vidurkis, kinta nuo 1 iki 6. Aukštesni įverčiai rodo labiau sudaiktinantį santykį su kūnu. Originalioje skalės versijoje pateikiama 10 teiginių (žr. Tolman, Porche, 2000), bet patvirtinančioji faktorinė analizė parodė, kad labiau tinka 8 teiginių modelis (Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Mūsų tyrimo anketoje naudoti visi 10 originalioje versijoje pateikiamų teiginių. Atlikus lietuviškos versijos kiekvieno teiginio koreliacijos su visa skale (be aptariamo teiginio) analizę paaiškėjo, kad vienas teiginys turi nuliui artimą neigiamą koreliaciją su likusiais skalės teiginiais ($r=-0,09$), todėl jis buvo pašalintas iš skalės („Manau, kad esu tinkamo svorio, jei galiu tilpti į S (mažo) dydžio rūbus“). Likusių teiginių koreliacijos su visa skale (be aptariamo teiginio) kito nuo 0,30 iki 0,58. Taigi tolesnei analizei naudojama 9 teiginių skalė. Šiame tyrime skalės Cronbach alpha lygu 0,78.

Neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose subskalė (ang. *Inauthentic Self in Relationships*) atspindi, kiek paauglė yra linkusi nuslėpti savo tikruosius jausmus ir mintis, kad išlaikytų tarpasmeninius santykius. Skalės teiginių pavyzdžiai: „Net kai viduje nesijaučiu laiminga, dažnai išorėje atrodau laiminga, kad būtų malonu kitiems“, „Norėčiau dažniau pasakyti, ką jaučiu, nei iš tiesų pasakau“. Kiekvienas teiginys vertinamas 6 balų skale: nuo 1 (*visiškai nesutinku*) iki 6 (*visiškai sutinku*). Bendras skalės įvertis apskaičiuojamas kaip visų teiginių įverčių vidurkis ir kinta nuo 1 iki 6. Aukštesni įverčiai rodo aukštesnį neautentiškumą. Originalioje skalės versijoje pateikiama 10 teiginių (žr. Tolman, Porche, 2000), bet patvirtinančioji faktorinė analizė parodė, jog tinkamesnis 9 teiginių modelis (Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Mūsų tyrimo anketoje naudoti visi 10 originalioje versijoje pateikiamų teiginių. Atlikus lietuviškosios versijos kiekvieno teiginio koreliacijos su visa skale (be analizuojamo teiginio) analizę nustatyta, kad vienas teiginys turi nuliui artimą neigiamą koreliaciją su likusiais skalės teiginiais ($r=-0,07$), todėl jis buvo pašalintas iš skalės („Nekeisčiau savo įprasto elgesio tam, kad įtikčiau kitiems“, skaičiuojant teiginys vertinamas atvirkščiai). Likusių

teiginių koreliacijos su visa skale (be analizuojamo teiginio) kito nuo 0,21 iki 0,42. Tolesnei analizei naudojama 9 teiginių skalė. Šiame tyrime skalės *Cronbach alpha* lygu 0,63.

Depresiškumas. Informacija apie paauglių depresiškumą renkama naudojant M. E. Faulstich su kolegomis sukurtą Epidemiologinių tyrimų centro Depresiškumo skalę vaikams (CES-DC; Faulstich, Carey, Ruggiero, Enyart, Gresham, 1986), skirtą vaikų ir paauglių depresiškumo lygiui išmatuoti. Naudojimui Lietuvoje klausimyną išvertė ir pritaikė MRU Psichologijos katedros projekto „Jaunimo pozityvios raidos tyrimas“ tyrėjai. Iš jų gautas sutikimas naudoti lietuvišką klausimyno versiją šiame darbe. Didesnis skaičius skalėje reiškia didesnę depresiškumą. Skalę sudaro 20 teiginių, kurių kiekvienas vertinamas 4 balų skale, nuo 1 (*niekada*) iki 4 (*labai dažnai*). Bendras skalės įvertis apskaičiuojamas kaip visų teiginių įverčių vidurkis ir kinta nuo 1 iki 4. Teiginių pavyzdžiai: „Jaučiausi nusiminusi ir nelaiminga“, „Gerai praleidau laiką“ (skaičiuojant teiginys vertinamas atvirkščiai). Depresiškumo skalės *Cronbach alpha* lygu 0,80.

Savęs vertinimas. Informacija apie paauglių savivertę buvo renkama naudojant M. Rosenbergo savivertės skalę (*Rosenberg's Self-Esteem Scale* – (RSE); Rosenberg, 1965). Ji paremta paauglių savistata ir leidžia išmatuoti bendrą savęs vertinimą. Naudojimui Lietuvoje klausimyną išvertė ir pritaikė naudoti MRU Psichologijos katedros projekto „Jaunimo pozityvios raidos tyrimas“ tyrėjai. Iš jų gautas sutikimas naudoti lietuvišką klausimyno versiją šiame darbe. Skalę sudaro 10 teiginių, iš kurių kiekvienas vertinamas 4 balų skale, nuo 1 (*visiškai nesutinku*) iki 4 (*visiškai sutinku*). Bendras skalės įvertis apskaičiuojamas kaip visų teiginių įverčių vidurkis ir kinta nuo 1 iki 4. Aukštesni įverčiai rodo aukštesnę savęs vertinimą. Teiginių pavyzdžiai: „Apskritai aš esu patenkinta savimi“, „Kartais aš jaučiuosi nenaudinga“ (skaičiuojant teiginys vertinamas atvirkščiai). Didesnis įvertis reiškia aukštesnę savęs vertinimą. Šiame tyrime skalės *Cronbach alpha* lygu 0,78.

Subjektyvus pasitenkinimas gyvenimu. Informacija apie paauglių pasitenkinimą gyvenimu renkama naudojant subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu skalę (*SWL: Satisfaction With Life Scale*; Pavot, Diener, 1993). Skalę sudaro 5 teiginiai, kuriuose atsispindi, kiek tyrimo dalyvė jaučiasi patenkinta savo gyvenimu. Naudojimui Lietuvoje klausimyną išvertė ir pritaikė naudoti MRU Psichologijos katedros projekto „Jaunimo pozityvios raidos tyrimas“ tyrėjai. Iš jų gautas sutikimas naudoti lietuvišką

klausimyno versiją šiame darbe. Kiekvienas teiginys vertinamas 7 balų skale: nuo 1 (*visiškai nesutinku*) iki 7 (*visiškai sutinku*). Bendras skalės įvertis apskaičiuojamas kaip visų teiginių įverčių vidurkis ir kinta nuo 1 iki 7. Aukštesni įverčiai rodo aukštesnį pasitenkinimą gyvenimu. Teiginių pavyzdžiai: „Mano gyvenimas artimas idealiam“, „Aš patenkinta savo gyvenimu“. Skalės *Cronbach alpha* lygu 0,80.

TYRIMO EIGA

Tyrimas atliktas 2011 m. pavasarį, jam buvo gautas mokyklų vadovų sutikimas. Paaugliai savanoriškai dalyvavo apklausoje, kuri vyko klasėse psichologijos pamokų ir valandėlių metu, o duomenis rinko mokyklų psichologės. Apklausti tik tyrimo dieną pamokose dalyvavę moksleiviai. Vyresniems paaugliams išsamiai buvo paaiškinti tyrimo tikslai bei klausimynų pildymo instrukcijos. Atsisakiusių dalyvauti nebuvo, kelios sugadintos anketos į duomenų bazę neįtrauktos.

DUOMENŲ APDOROJIMAS

Gauti duomenys buvo tvarkomi ir rezultatai apskaičiuojami naudojant SPSS 18.0 statistinį paketą. Skirstinių normalumas tikrintas Shapiro-Wilko testu. Tiesiniams ryšiams tarp moteriškumo ideologijos dimensijų bei psichikos sveikatos rodiklių nustatyti naudotas Pearsono tiesinės koreliacijos koeficientas. Tikrinant, kaip moteriškumo ideologija prognozuoja depresiškumą, savęs vertinimą ir pasitenkinimą gyvenimu, naudota daugialypė regresinė analizė.

REZULTATAI

Moteriškumo ideologijos dimensijų išreikštumas tyrimo imtyje

Kadangi paauglių moteriškumo dimensijos Lietuvos moksleivių imtyje dar netirtos, buvo svarbu įvertinti, kiek jos yra išreikštos, t. y., kiek tyrime dalyvavusioms moksleivėms būdingas savo kūno sudaiktinimas ir neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose. 1 lentelėje pateikta moteriškumo ideologijos subskalių aprašomoji statistika. Matome,

kad abiejų subskalių tiek vidurkiai, tiek medianos yra šiek tiek žemiau matavimo skalės vidurio – 4. Tai rodo, jog daugeliui tyrime dalyvavusių merginų būdingas mažiau nei vidutiniškai ir vidutiniškai (skalės atžvilgiu) išreikštas sudaiktinantis požiūris į savo kūną bei neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose. Aukščiau skalės vidurinio taško išsidėstė 18 proc. tyrimo dalyvių įverčių kūno sudaiktinimo subskalės atveju ir 10 proc. – neautentiškumo subskalės atveju. Taigi beveik penktadaliui tyrimo dalyvių būdingas labiau nei vidutiniškai (skalės atžvilgiu) išreikštas kūno sudaiktinimas ir dešimtadaliui – labiau nei vidutiniškai (skalės atžvilgiu) išreikštas neautentiškumas. Bendrai galima teigti, kad šie du kintamieji tiriamai grupei yra aktualūs.

1 lentelė. *Sudaiktinančio santykio su kūnu bei neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose aprašomoji statistika*

Table 1. *Descriptive statistics for Objectified Relationship with the Body and Inauthentic Self in Relationships*

Paauglių moteriškumo ideologijos subskalės	M	SD	Md	Min	Max	Asimetrijos koeficientas (paklaida)	Ekscesas (paklaida)
Sudaiktinantis santykis su kūnu	3,29	0,90	3,22	1,56	5,56	0,33 (0,20)	-0,49 (0,40)
Neautentiškumas santykiuose	3,36	0,72	3,33	1,56	5,33	0,01 (0,20)	-0,06 (0,40)

Pastaba. Kiekvienos subskalės įvertis gali kisti nuo 1 iki 6. Aukštesni įverčiai rodo atitinkamai labiau išreikštą sudaiktinantį santykį su savo kūnu ir didesnį neautentiškumą santykiuose.

Paauglių moteriškumo ideologijos subskalių bei kitų tyrimo kintamųjų skirstinius įvertinome Shapiro-Wilko testu bei histogramomis. Analizė parodė, kad trijų tyrimo kintamųjų skirstiniai nuo normaliojo skirstinio statistiškai reikšmingai nesiskiria (kai $\alpha=0,05$). Sudaiktinančio santykio su savo kūnu bei subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu skirstiniai nuo normaliojo skyrėsi statistiškai reikšmingai (atitinkamai $W(145)=0,98$, $p=0,04$ ir $W(145)=0,97$, $p=0,01$), tačiau ir šių kintamųjų histogramos forma artima normaliojo skirstinio formai. Atsižvelgusios į tai ir į pakankamą imties dydį, visoms iškeltoms hipotezėms tikrinti parinkome parametrinius statistinius kriterijus.

PAAUGLIŲ MOTERIŠKUMO IDEOLOGIJOS ŠĄSAJOS SU PSICHOLOGINIŲ SUNKUMŲ IR GEROVĖS RODIKLIAIS

Tikrinant pirmąją ir antrąją tyrimo hipotezes apie moteriškumo ideologijos dimensijų ir depresiškumo bei gerovės rodiklių sąsajas, atlikta koreliacinė tyrimo kintamųjų analizė. Jos rezultatai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. *Paauglių moteriškumo ideologijos dimensijų ir psichologinių sunkumų bei gerovės rodiklių koreliacinė matrica (Pearsono r)*

Table 2. *Correlational matrix for adolescent femininity ideology and indicators of psychological difficulties and well-being (Pearson's r)*

Paauglių moteriškumo ideologijos dimensijos	Psichologinių sunkumų ir gerovės rodikliai		
	Depresiškumas	Savęs vertinimas	Subjektyvus pasitenkinimas gyvenimu
Sudaiktinantis santykis su kūnu	0,30***	-0,41***	-0,38***
Neautentiškumas santykiuose	0,32***	-0,42***	0,14

*** $p < 0,001$

Iš 2 lentelės matome, kad abiejose amžiaus grupėse aptiktas statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys tarp merginų sudaiktinančio santykio su savo kūnu ir jų depresiškumo. Stipresnis polinkis sudaiktinti savo kūną susijęs su labiau išreikštu depresiškumu. Taip pat nustatyta, kad sudaiktinantis santykis su savo kūnu yra statistiškai reikšmingai neigiamai susijęs su savęs vertinimu. Vadinasi, vėlyvojoje paauglystėje stipresnis polinkis sudaiktinti savo kūną, vertinti jį kaip išoriškai nuolat stebimą objektą, yra susijęs su žemesne merginų saviverte. Rastas ir statistiškai reikšmingas neigiamas sudaiktinančio santykio su savo kūnu ir merginų subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu įverčių ryšys. Taigi paauglystėje stipresnis savo kūno sudaiktinimas susijęs su mažesniu pasitenkinimu gyvenimu. Vadinasi, kaip ir buvo prognozuota, sudaiktinantis požiūris į savo kūną vėlyvojoje paauglystėje yra teigiamai susijęs su depresiškumu ir neigiamai – su bendra saviverte bei subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu. Rastus ryšius galima vertinti kaip gana stiprius, turint omenyje, jog matuojami psichologiniai konstruktai.

Nagrinėjant antros moteriškumo ideologijos dimensijos – neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose – sąsajas su psichikos sveikatos

rodikliais, matyti šiek tiek kitokia situacija. Kaip rodo 2 lentelėje pateikti rezultatai, paauglių merginų neautentiškumas teigiamai susijęs su jų depresiškumo lygmeniu, neigiamai – su savęs vertinimu. Abu ryšiai panašaus stiprumo, kaip ir sudaiktinimo atveju. Statistiškai reikšmingų paauglių neautentiškumo sąsajų su subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu nerasta. Taigi hipotezė dėl antros moteriškumo ideologijos sąsajų su paauglių merginų psichikos sveikata patvirtinta tik iš dalies.

MERGINŲ PSICHOLOGINIŲ SUNKUMŲ IR GEROVĖS RODIKLIŲ PAAIŠKINIMAS REMIANTIS PAAUGLIŲ MOTERIŠKUMO IDEOLOGIJA

Trečiai tyrimo hipotezei (paauglių moteriškumo ideologija leidžia paaiškinti reikšmingą dalį merginų depresiškumo, savęs vertinimo bei subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu sklaidos) įvertinti atlikta daugia-lypė regresinė analizė, kurios rezultatai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Regresijos koeficientai numatant merginų psichologinių sunkumų ir gerovės rodiklius pagal paauglių moteriškumo ideologijos dimensijų įverčius

Table 3. Regression coefficients for adolescent femininity ideology subscales as predictors of depressive symptoms, self-esteem and subjective life satisfaction

Prediktoriai	Prognozuojamas kintamasis								
	Depresiškumas			Savęs vertinimas			Subjektyvus pasitenkinimas gyvenimu		
	B	SE	β	B	SE	β	B	SE	β
Sudaiktinantis santykis su kūnu	0,11	0,04	0,24**	-0,14	0,03	-0,33***	-0,49	0,11	-0,43***
Neautentiškumas santykiuose	0,14	0,04	0,26**	-0,19	0,04	-0,34***	0,00	0,14	-0,01
R ²	0,15***			0,28***			0,15***		

** p < .001; *** p < 0,001

Buvo sudaryti trys regresijos modeliai su tyrime naudotais psichologinių sunkumų ir gerovės rodikliais, kaip skirtingais priklausomais

kintamaisiais. Kadangi moteriškumo ideologijos subskalės šiame tyrime yra silpnai susijusios ($r=0,24$, $p<0,01$), kiekvienu atveju tikrinta, ar regresijos lygtyse nepasireiškia multikolinearumas, taip pat tikrintas liekanų nepriklausomumas. Statistinio pagrindo nerasta nei prediktorių multikolinearumui, nei liekanų teigiamai ar neigiamai autokoreliacijai (VIF sudarytuose modeliuose lygus 1,01; 1,06 ir 1,06; d atitinkamai 2,04; 2,13 ir 2,06).

Pirmajame modelyje priklausomas kintamasis depresiškumas numatomas pagal dviejų nepriklausomų kintamųjų (sudaiktinančio santykio su kūnu bei neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose) įverčius. Šis modelis leidžia paaiškinti 15 proc. depresiškumo sklaidos ($R=0,39$; $R^2=0,15$; $F(2, 142)=12,96$; $p<0,001$). 3 lentelėje pateikti regresijos koeficientai rodo: numatant depresiškumą vienodai svarbūs abu prediktoriai – tiek sudaiktinantis santykis su kūnu, tiek neautentiškumas tarpasmeniniuose santykiuose. Ryšio kryptis teigia: kuo labiau sudaiktinamas kūnas ir kuo daugiau neautentiškumo pasireiškia tarpasmeniniuose santykiuose, tuo aukštesnis merginų depresiškumo lygmuo.

Antrajame regresijos modelyje priklausomas kintamasis savęs vertinimas prognozuojamas remiantis dviejų moteriškumo ideologijos dimensijų įverčiais. Šis modelis leidžia paaiškinti 28 proc. ($R=0,53$; $R^2=0,28$; $F(2,143)=27,28$; $p<0,001$) savęs vertinimo sklaidos. 3 lentelėje pateikti regresijos koeficientai rodo, kad numatant paauglių savęs vertinimo lygį reikšmingi abu prediktoriai: kuo labiau merginos suvokia savo kūną kaip išoriškai nuolat vertinamą objektą bei kuo neautentiškesnės santykiuose jos yra, tuo žemesnė jų savivertė.

Kiek kitokie rezultatai gauti prognozuojant subjektyvų pasitenkinimą gyvenimu pagal moteriškumo ideologijos dimensijas. Iš 3 lentelėje pateiktų regresijos koeficientų matyti: numatant merginų pasitenkinimą gyvenimu, reikšmingas tik sudaiktinantis santykis su savo kūnu, t. y., kuo labiau kūnas sudaiktinamas, tuo žemesnis merginų subjektyvus pasitenkinimas gyvenimu. Bendrai moteriškumo ideologijos dimensijos leido paaiškinti 15 proc. paauglių pasitenkinimo gyvenimu sklaidos ($R=0,36$; $R^2=0,15$; $F(2,143)=12,45$; $p<0,001$).

Apibendrinant galima teigti, kad paskutinė tyrimo hipotezė iš esmės pasitvirtino. Prognozuojant vertintus paauglių merginų psichologinių sunkumų bei gerovės rodiklius, ypač svarbus vaidmuo tenka sudaiktinančiam santykiui su kūnu, kurio aukštesni įverčiai susiję su aukštesniu

merginų depresiškumo ir žemesniu savęs vertinimo bei subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu lygiu. Neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose vaidmuo išryškėja prognozuojant du iš trijų pasirinktų psichologinių sunkumų ir gerovės rodiklių: aukštesni neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose įvertiai susiję su aukštesniu depresiškumo bei žemesniu savęs vertinimo lygiu.

REZULTATŲ APTARIMAS

Šiuo tyrimu siekėme nustatyti paauglių moteriškumo ideologijos dimensijų – sudaiktinančio santykio su savo kūnu ir neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose – sąsajas su merginų depresiškumu, savęs vertinimu ir subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu. Visų pirma, tyrimas parodė, kad tirtos moteriškumo ideologijos dimensijos yra gana aktualios dalyvavusioms paauglėms. Mūsų imtyje merginų kūno sudaiktinimo bei neautentiškumo santykiuose vidurkiai atitinkamai yra 3,29 ir 3,36 (standartiniai nuokrypiai 0,90 ir 0,72). Palyginimui – E. A. Impett ir kolegų (2008, 2011) apklaustų dešimtųjų ir dvyliktųjų kūno sudaiktinimo vidurkiai buvo atitinkamai 2,82 ir 2,76, o neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose – atitinkamai 2,85 ir 2,74 (standartiniai nuokrypiai pateikiami tik neautentiškumui, atitinkamai 0,76 ir 0,73). Lygindami matome tendenciją, kad mūsų tyrimo imtyje moteriškumo ideologija net labiau išreikšta. Aukštesnį nei E. A. Impett ir kolegų (2008, 2011) moteriškumo ideologijos išreikštumą vyresnėje paauglystėje rado ir D. L. Tolman ir M. V. Porche (2000), kurių duomenimis, vyresnių paauglių kūno sudaiktinimo vidurkis yra 3,66, o neautentiškumo – 3,49 (standartiniai nuokrypiai nepateikiami). Žinoma, šie pastebėjimai tik orientacinio pobūdžio ir netikslūs, nes imtys visais atvejais nėra reprezentatyvios, sudarytos patogiuoju būdu, todėl statistškai skirtinguose tyrimuose gautų vidutinių įverčių nelyginome.

Vis dėlto svarbu aptarti šiuos tyrimų skirtumus dėl moteriškumo ideologijos išreikštumo vyresnėje paauglystėje. E. A. Impett su kolegomis (2008, 2011) iškėlė prielaidą: bręsdamos merginos turėtų pamažu išmokti atsisipirti aplinkos spaudimui ir vis mažiau sudaiktinti savo kūną bei tapti vis autentiškesnės tarpasmeniniuose santykiuose. Jų tyrimų rezultatai šią prielaidą patvirtino. Bet svarbu tai, kad E. A. Impett ir kolegos

(2008, 2011) taikė tęstinę tyrimo strategiją tirdamos tas pačias paaugles skirtingais amžiaus tarpsniais, o mūsų bei D. L. Tolman ir M. V. Porche (2000) tyrimai buvo skerspjuvio. Šie metodologiniai skirtumai apriboja galimybes tiesiogiai lyginti gautus rezultatus. Gali būti, jog merginos, nuo ankstyvosios paauglystės dalyvaudamos tęstiniuose moteriškumo ideologijos tyrimuose, tampa jautresnės šiems konstruktais ir kritiškėsnės su jais susijusiai informacijai ar patirčiai, ir tai gali turėti įtakos jų atsakymams pakartotinėse apklausose. Paauglės, kurios tyrime apie moteriškumo ideologiją apklausiamos tik kartą, anksčiau galėjo būti neatsakiusios dėmesio ir/ar nesusidūrusios su klausimais ir/ar informacija apie nagrinėjamas moteriškumo ideologijos dimensijas ir būti ne tokios jautrios šiais aspektais. Atliekant tolesnius tyrimus būtų svarbu nustatyti, kiek informuotos ir kritiškos merginos yra vyraujančios moteriškumo ideologijos atžvilgiu, ir kaip tai susiję su jų kūno sudaiktinimo bei neautentiškumo santykiuose išreiškumu.

Kalbant apie moteriškumo ideologijos sąsajas su tirtais merginų psichologinių sunkumų ir gerovės rodikliais, kaip ir buvo tikėtasi, paaiškėjo: abi paauglių moteriškumo ideologijos dimensijos teigiamai susijusios su depresiškumu. Kuo labiau paauglė sudaiktina savo kūną, tuo stipriau išreikštas jos depresiškumas. Šis ryšys buvo nustatytas ir ankstesniais tyrimais paauglių merginų imtyse (Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Tyrimai su studentėmis taip pat rodo, jog kūno sudaiktinimas nedingsta ir siejasi su prastesne psichikos sveikata (Choma et al., 2010; Grabe, Hyde, Lindberg, 2007; Fredrickson, Roberts, 1997; Mercurio, Landry, 2008). Galima manyti, kad ši moteriškumo ideologijos dimensija išlieka svarbi numatant merginų ir moterų psichikos sveikatą nuo paauglystės iki suaugusiojo amžiaus.

Stipresnis neautentiškumas, pasireiškiantis tarpasmeniniuose santykiuose, taip pat susijęs su aukštesniu depresiškumu. Šis mūsų tyrimo rezultatas sutampa su ankstesniais paauglių moteriškumo ideologijos tyrimais (Impett, Sorsoli, Shooler, Henson, Tolman 2008; Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006) bei ankstesniais „balso praradimo“ tyrimais įvairiose amžiaus grupėse (Aube et al., 2000; Gratch, Basset, Attra, 1995; Cramer, Gallant, Langlois, 2005; Jack, Dill, 1992; Thompson, 1995). Reikšmingi abiejų moteriškumo ideologijos dimensijų ryšiai nustatyti ir su savęs vertinimu. Kaip ir prognozuota, šis ryšys

neigiamas, ir sutampa su ankstesnių paauglių moteriškumo ideologijos tyrimų rezultatais (Impett, Sorsoli, Schooler, Henson, Tolman, 2008; Impett, Henson, Breines, Schooler, Tolman, 2011; Tolman, Porche, 2000; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006).

Reikia pastebėti, jog, mūsų tyrimu, pagal moteriškumo ideologijos dimensijų įverčius paaiškinama mažesnė depresiškumo, nei savęs vertinimo, sklaidos dalis (tokios pat krypties skirtumas gautas ir D. L. Tolman ir kolegų 2006 m. tyrimu). Taigi galima manyti, kad moteriškumo ideologija svarbesnė aiškinant savęs vertinimą, nei depresiškumą. Vis dėlto tokia išvada būtų skubota, nes mūsų atlikta analizė atskleidė tik tiesioginius ryšius tarp moteriškumo ideologijos ir depresiškumo. Remiantis L. Wichstrom (1999) modeliu, darytina prielaida, jog egzistuoja ir netiesioginis ryšys tarp moteriškumo ideologijos bei depresiškumo, kuriame tarpininkauja savęs vertinimas. Taigi gali būti, kad mūsų atliktas tyrimas atskleidė tik dalį ryšio tarp analizuojamų konstrukty. Ateityje reikėtų atlikti netiesioginių sąsajų tarp moteriškumo ideologijos ir merginų depresiškumo analizę.

Tiriant moteriškumo ideologijos sąsajas su subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu, priešingai nei tikėtasi, nerasta tiesioginio ryšio tarp neautentiškumo santykiuose ir subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu. Tačiau neigiamas ryšys tarp sudaiktinimo ir pasitenkinimo gyvenimu pasitvirtino. Tokio pobūdžio ryšys rastas ir ankstesniuose tyrimuose su studentėmis (Choma, Shove, Busseri, Sadava, Hosker, 2009; Mercurio et al., 2008). Mūsų atlikta analizė neleidžia atmesti galimybės, kad egzistuoja netiesioginis ryšys tarp neautentiškumo santykiuose ir pasitenkinimo gyvenimu, einantis per sudaiktinantį požiūrį į savo kūną. Pasak D. L. Tolman ir M. V. Porche (2000), didesnis neautentiškumas santykiuose skatina ir sudaiktinančio santykio su savo kūnu formavimąsi, t. y. tarsi pratęsia susvetimėjimo su savo autentiškais jausmais ir norais procesą, kuris susijęs su prastesniu pasitenkinimu gyvenimu. Taigi reikėtų analizuoti netiesioginius ryšius ir įvertinti, ar sudaiktinantis santykis su kūnu tarpininkauja neautentiškumo sąsajose su pasitenkinimu gyvenimu.

Vertinant mūsų pristatytus rezultatus, svarbu atsižvelgti į kelis atlikto tyrimo ribotumus. Visų pirma, mūsų gautų rezultatų negalima apibendrinti Lietuvos mastu, nes tyrimo imtis nėra reprezentatyvi. Antras ribotumas susijęs su naudojamų gerovės rodiklių operacionalizacija. Pasitenkinimo gyvenimu bei savęs vertinimo konstruktai gali būti suprantami

kaip visuma vertinimų skirtingose gyvenimo srityse (pvz., Huebner, 2001; Harter, 1999), o mes matavome tik bendrą savęs vertinimą bei pasitenkinimą gyvenimu. Būtų svarbu išsiaiškinti, su kuriomis sumažėjusio pasitenkinimo gyvenimu bei savęs vertinimo sritimis yra susijusios moteriškumo ideologijos dimensijos. Trečia, tyrime aptiktas ryšys nerodo priežastingumo tarp moteriškumo ideologijos dimensijų ir depresiškumo, savęs vertinimo bei subjektyvaus pasitenkinimo gyvenimu. Paprastai manoma, kad dėl sudaiktinančio santykio su kūnu ir neautentiškumo tarpasmeniniuose santykiuose merginos ir moterys yra depresiškesnės, sumenkina save (Fredrickson, Roberts, 1997; Jack, Dill, 1992; Tolman, Impett, Tracy, Michael, 2006). Tačiau gali būti, kad merginos ir moterys dėl žemo savęs vertinimo ir depresinės nuotaikos gali tapti labiau pažeidžiamos visuomenėje vyraujančių moteriškumo ideologijos idėjų.

Nepaisant minėtų ribotumų, mūsų tyrimas atskleidžia paauglių merginų raidai svarbius ryšius tarp dviejų moteriškumo ideologijos dimensijų ir matuotų psichologinių sunkumų bei gerovės rodiklių. Remiantis mūsų tyrimo rezultatais galima teigti, jog kai kurių vakarietiškos moteriškumo sampratos aspektų perėmimas paauglystėje yra gana glaudžiai susijęs su merginų savęs vertinimu, depresiškumo lygmeniu ir bendru pasitenkinimu gyvenimu. Kuo labiau internalizuojamas sudaiktinantis požiūris į moters kūną bei atsisakoma autentiškų santykių su aplinkiniais, tuo prastesni tirtų psichologinių sunkumų bei gerovės rodiklių įverčiai. Taigi svarbu atkreipti dėmesį į tai, kokius moteriškumo sampratos aspektus paauglės perima bręsdamos. Tiek tėvams, tiek pedagogams, tiek joms pačioms svarbu atidžiau pažvelgti į dominuojančią moteriškumo ideologiją, kritiškai įvertinti spaudimo ją atitikti pasekmes ir svarstyti, kaip išvengti neigiamų sąsajų tarp besiformuojančio moteriško tapatumo dimensijų bei paauglių merginų psichikos sveikatos. Šiame procese gali padėti ir specialios šviečiamosios programos. Merginų savęs sudaiktinimo pažeidžiamumui sumažinti rekomenduojamos šviečiamosios programos sveikatos ir informacinio raštingumo srityse bei fizinio lavinimo užsiėmimai (Hirschman, Impett, Schooler, 2006). Pavyzdžiui, jos pratybos gali padidinti merginų dėmesį savo savijautai, o ne išvaizdai (Impett, Daubenmier, Hirschman, 2006). Merginų autentiškumui tarpasmeniniuose santykiuose stiprinti rekomenduojamos suaugusių moterų mentoringo programos paauglėms (Impett, Sorsoli, Schooler, Henson, Tolman 2008).

Literatūros sąrašas

- Alfieri, T., Ruble, D. N., Higgins, E. T. (1996). Gender Stereotypes During Adolescence: Developmental Changes and the Transition to Junior High School. *Developmental Psychology*, 32, 1129–1137.
- Aube, J., Fichman, L., Saltaris, C., Koestner, R. (2000). Gender differences in adolescent depressive symptomatology: Towards an integrated social-developmental model. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 297–313.
- American Psychological Association (APA), Task Force on the Sexualization of Girls. (2010). *Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls*. Prieiga per internetą <http://www.apa.org/pi/women/programs/girls/report-full.pdf>. Žiūrėta: 2011-03-05
- Bem, S. L., Martyna, W., Watson, C. (1976). Sex Typing and Androgyny: Further Explorations of the Expressive Domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34 (5), 1016–1023.
- Bem, S. L. (1981). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88, 354–364.
- Birndorf, S., Ryan, S., Auinger, P., Aten, M. (2005). High Self-Esteem Among Adolescents: Longitudinal Trends, Sex Differences, and Protective Factors. *Journal of Adolescent Health*, 37, 194–201.
- Blakemore, J. E. O., Berenbaum, Sh. A., Liben, L. S. (2009). *Gender Development*. New York, London: Psychology Press: Taylor, Francis Group.
- Calogero, R., Jost, J. T. (2011). Self-Subjugation Among Women: Exposure to Sexist Ideology, Self-Objectification, and the Protective Function of the Need to Avoid Closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100, 211–228.
- Choi, H., Kim, J., Hwang, M., Heppner, M. J. (2010). Self Esteem as a Mediator Between Instrumentality, Gender Role Conflict, and Depression in Male Korean High School Students. *Sex Roles*, 63, 361–372.
- Choma, B. L., Shove, C., Busseri, M. A., Sadava, S. W., Hosker, A. (2009). Assessing the Role of Body Image Coping Strategies as Mediators or Moderators of the Links Between Self-Objectification, Body Shame, and Well-Being. *Sex Roles*, 61, 699–713.
- Choma, B. L., Visser, B. A., Pozzebon, J. A., Bogaert, A. F., Busseri, M. A., Sadava, S. W. (2010). Self-Objectification, Self-Esteem, and Gender: Testing a Moderated Mediation Model. *Sex Roles*, 63, 645–656.
- Clemans, K. H., DeRose, L. M., Graber, J. A., Brooks-Gunn, J. (2010). Gender in Adolescence. In J. C. Chrisler, D. R. McCreary (Eds.), *Handbook of Gender Research in Psychology* (p. 527–557). New York: Springer.
- Cramer, K. M., Gallant, M. D., Langlois, M. W. (2005). Self-Silencing and Depression in Women and Men: Comparative Structural Equation Models. *Personality and Individual Differences*, 39, 581–592.
- Egan, S. K., Perry, D. G. (2001). Gender Identity: A Multidimensional Analysis with Implications for Psychosocial Adjustment. *Developmental Psychology*, 37 (4), 451–463.

- Erentaitė, R. (2011 m. gegužės 6–7 d.) Vyresniųjų paauglių merginų moteriškumo ideologijos ir emocinių sunkumų sąsajos. Žodinis pranešimas Lietuvos psichologų kongrese. Kaunas: VDU.
- Faulstich, M. E., Carey, M. P., Ruggiero, L., Enyart, P., Gresham, F. (1986). Assessment of Depression in Childhood and Adolescence: An Evaluation of the Center for Epidemiological Studies Depression Scale for Children (CES-DC). *American Journal of Psychiatry*, 143, 1024–1027.
- Fredrickson, B. L., Roberts, T. A. (1997). Objectification Theory. Toward Understanding Women's Lived Experiences and Mental Health Risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173–206.
- Galambos, N. L., Petersen, A. C., Richards, M., Gitelson, I. B. (1985). The Attitudes Toward Women Scale for Adolescents: A study of reliability and validity. *Sex Roles*, 13, 343–356.
- Ge, X., Conger, R. D., Elder, G. H. (2001). Pubertal transition, stressful life events, and the emergence of gender differences in adolescent depressive symptoms. *Developmental Psychology*, 37 (3), 404–417.
- Grabe, Sh., Hyde, J. Sh., Lindberg, S. M. (2007). Body Objectification and Depression in Adolescents: The Role of Gender, Shame, and Rumination. *Psychology of Women Quarterly*, 31, 164–175.
- Gratch, V. L., Basset, M. E., Attra, Sh. L. (1995). The Relationship of Gender and Ethnicity to Self-Silencing and Depression among College Students. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 509–515.
- Hamilton, M. B. (1987). The Elements of the Concept of Ideology. *Political Studies*, 25, 18–38.
- Hankin, B. L., Abramson, L. Y., Moffitt, T. E., Silva, Ph. A., McGee, R., Angell, K. E. (1998). Development of Depression From Preadolescence to Young Adulthood: Emerging Gender Differences in a 10-Year Longitudinal Study. *Journal of Abnormal Psychology*, 107 (1), 128–140.
- Harter S. (1999). *The Construction of the Self. A Developmental Perspective*. New York: The Guilford Press.
- Harter, S., Marold, D. B., Whitesell, N. R., Cobbs, G. (1996). A Model of the Effects of Perceived Parent and Peer Support on Adolescent False Self Behavior. *Child Development*, 67, 360–374.
- Hill, J. P., Lynch, M. E. (1983). The Intensification of Gender-Related Role Expectations During Early Adolescence. In J. Brooks-Gunn, A. Petersen (Eds.), *Girls at puberty: Biological and psychosocial perspectives* (p. 201–228). New York: Plenum Press.
- Hirschman, C., Impett, E. A., Schooler, D. (2006). Dis/embodied Voices: What Late Adolescent Girls Can Teach Us About Sexuality. *Sexuality Research and Social Policy*, 3, 8–20.
- Huebner S. (2001). *Manual for the Multidimensional Student's Life Satisfaction Scale*. Columbia: University of South Carolina, Department of Psychology.

- Huselid, R. F., Cooper, M. L. (1994). Gender Roles as Mediators of Sex Differences in Expressions of Pathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 595–603.
- Hyde, J. H., Mezulis, A. H., Abramson, L. Y. (2008). The ABCs of Depression: Integrating Affective, Biological, and Cognitive Models to Explain the Emergence of the Gender Difference in Depression. *Psychological Review*, 115, 291–313.
- Impett, E. A., Daubenmier, J., Hirschman, A. L. (2006). Minding the body: Yoga, embodiment, and well-being. *Sexuality Research and Social Policy*, 3, 39–48.
- Impett, E. A., Henson, J. M., Breines, J. G., Schooler, D., Tolman, D. L. (2011). Embodiment Feels Better: Girls' Body Objectification and Well-Being across Adolescence. *Psychology of Women Quarterly*, 35 (1), 46–58.
- Impett, E. A., Sorsoli, L., Schooler, D., Henson, J. M., Tolman, D. L. (2008). Girls' Relationship Authenticity and Self-Esteem across Adolescence. *Developmental Psychology*, 44 (3), 722–733.
- Jack, D. C., Dill, D. (1992). The Silencing The Self Scale. Schemas of Intimacy Associated With Depression in Women. *Psychology of Women Quarterly*, 16, 97–106.
- Jankauskienė, R., Kardelis, K. (2002). Vienuolikto klasės moksleivių (merginų) požiūris į savo kūną bei svorio kontrolę. *Medicina*, 38 (4), 444–451.
- Johnson, H. D., McNair, R., Vojick, A., Congdon, D., Monacelli, J., Lemont, J. (2006). Categorical and Continuous Measurement of Gender-Role Orientation: Differences in Associations with Young Adults' Reports of Well-Being. *Social Behaviour and Personality*, 34 (1), 59–76.
- Kling, K. C., Hyde J. Sh., Showers, C. J., Buswell, B. N. (1999). Gender Differences in Self-Esteem: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 125 (4), 470–500.
- Korkeila, J. J. A. (2000). *Measuring aspects of mental health*. Helsinki: National Research and Development Center for Welfare and Health (STAKES). Prieiga per internetą <http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/5DD0D44F-9B09-480E-A668-4E9285C10976/0/measuringaspectsofmh.pdf>. Žiūrėta: 2012-02-15.
- Levant, R., Richmond, K., Cook, S., House, A. T., Aupont, M. (2007). The Femininity Ideology Scale: Factor Structure, Reliability, Convergent and Discriminant Validity, and Social Contextual Variation. *Sex Roles*, 57, 373–383.
- Liben, L. S., Bigler, R. S. (2002). The Developmental Course of Gender Differentiation: Conceptualizing, Measuring, and Evaluating Constructs and Pathways. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 67 (2), 1–147.
- Mahalik, J. R., Morray, E. B., Coonerty-Femiano, A., Ludlow, L. H., Slaterry, S. M., Smiler, A. (2005). Development of the Conformity to Feminine Norms Inventory. *Sex Roles*, 52 (7/8), 417–435.
- Mercurio, A. E., Landry, L. J. (2008). Self-Objectification and Well-Being: The Impact of Self-Objectification on Women's Overall Sense of Self-Worth and Life Satisfaction. *Sex Roles*, 58, 458–466.

- Miškinytė, A., Bagdonas, A. (2010). Jaunų suaugusiųjų požiūrio į savo kūną sąsajos su demografiniais rodikliais. *Psichologija*, 42, 85–101.
- Nolen-Hoeksema, S., Girgus, J.S. (1994). The emergence of gender differences in depression in adolescence. *Psychological Bulletin*, 115, 424–443.
- Pavot, W., Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction with Life Scale. *Personality Assessment*, 5, 164–172.
- Priess, H. A., Lindberg, S. M., Hyde, J. S. (2009). Adolescent Gender-Role Identity and Mental Health: Gender Intensification Revisited. *Child Development*, 80 (5), 1531–1544.
- Rosenberg, F. R., Simmons, R. G. (1975). Sex Differences in the Self-Concept in Adolescence. *Sex Roles*, 1 (2), 147–159.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Slater, J. M., Guthrie, B. J., Boyd, C. J. (2001). A Feminist Theoretical Approach to Understanding Health of Adolescent Females. *Journal of Adolescent Health*, 28, 443–449.
- Spence, J. T. (1993). Gender-Related Traits and Gender Ideology: Evidence for a Multifactorial Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64 (4), 624–635.
- Striepe, M. I., Tolman, D. L. (2003). Mom, Dad, I'm Straight: The Coming out of Gender Ideologies in Adolescent Sexual-Identity Development. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32 (4), 523–530.
- Theran, S. A. (2009). Predictors of Level of Voice in Adolescent Girls: Ethnicity, Attachment, and Gender Role Socialization. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 1027–1037.
- Thompson, J. M. (1995). Silencing The Self. Depressive Symptomatology and Close Relationships. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 337–353.
- Tolman, D. L., Impett, E. A., Tracy, A. J., Michael, A. (2006). Looking Good, Sounding Good: Femininity Ideology and Adolescent Girls' Mental Health. *Psychology of Women Quarterly*, 30, 85–95.
- Tolman, D. L., Porche, M. V. (2000). The Adolescent Femininity Ideology Scale. Development and Validation of a New Measure for Girls. *Psychology of Women Quarterly*, 24, 365–376.
- West, C., Zimmerman, D. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1 (2), 125–151.
- Whitley, B. E. (1985). Sex-Role Orientation and Psychological Wellbeing: Two Meta-Analyses. *Sex Roles*, 12, 207–225.
- Wichstrom, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: The role of intensified gender socialization. *Developmental Psychology*, 35, 232–245.

LINKS BETWEEN FEMININITY IDEOLOGY AND ADOLESCENT GIRLS' DEPRESSIVE SYMPTOMS, SELF-ESTEEM AND SUBJECTIVE LIFE SATISFACTION

Rasa Erentaitė, Oksana Malinauskienė
Mykolas Romeris University, Lithuania

Abstract. Scientific problem. Research shows that some aspects of adolescent femininity ideology can be related to higher girls' psychological difficulties and lower well-being. It remains unclear, however, whether these links exist in late adolescence and cross-culturally, it also remains to be determined which particular indicators of psychological difficulties and well-being are linked to adolescent femininity ideology. **Aim.** This study aimed to identify the links between adolescent femininity ideology (as expressed through objectifying relationship with the body and inauthentic self in relationships) and girls' depression symptoms, self-esteem and subjective satisfaction with life. **Method.** A convenience sample of 146 late adolescent girls (age $M=16,71$; $SD=0,64$) participated in the study. The participants filled-in the Adolescent Femininity Ideology Scale (Tolman & Porche, 2000), Rosenberg's Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965), the Center for Epidemiological Studies Depression Scale for Children (Faulstich, Carey, Ruggiero, Enyart & Gresham, 1986) and the Satisfaction with Life Scale (Pavot & Diener, 1993). **Results.** The study showed higher scores in body objectification predicted higher depression symptoms, lower self-esteem and less satisfaction with life. Higher inauthenticity in relationships also predicted higher depression symptoms and lower self-esteem, but had no direct link to satisfaction with life. **Conclusion.** Internalization of adolescent femininity ideology is related to higher depressive symptoms and lower well-being of adolescent girls and explains from 15 to 28 percent of variance in indicators of psychological difficulties and well-being covered in this study.

Keywords: Femininity Ideology, Mental Health, Adolescence.

Už pagalbą renkant empirinius duomenis straipsnio autorės dėkoja mokyklų psychologėms Gitanai Tamulynienei ir Svetlanai Ragelienei. Taip pat nuoširdžiai dėkojame dviem anoniminiams recenzentams, kurių išsamūs komentarai labai padėjo taisant ir tikslinant rankraštį.

Gauta: 2011 08 30
Priimta: 2012 09 07